

Sprawozdanie Wydziału Wychowania i Profilaktyki ORE z realizacji szkoleń pn. „Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły i placówki oświatowej”

Reforma edukacji zakłada m. in. zmiany w obszarze działań wychowawczo-profilaktycznych szkoły/placówki. Zmiany te zostały zawarte w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r., Poz. 59) oraz rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (Dz. U. z 2017 r. Poz. 356). Od roku szkolnego 2017/2018 działalność edukacyjna szkoły¹ określona będzie przez:

- szkolny zestaw programów nauczania,
- program wychowawczo – profilaktyczny szkoły.

Tematowi wychowania i profilaktyki w szkole, a przede wszystkim opracowywaniu nowego dokumentu pn. Program wychowawczo-profilaktyczny oraz zadaniom wychowawczo-profilaktycznym szkoły i placówki oświatowej, poświęcone były 3 edycje dwudniowego szkolenia dla pracowników placówek doskonalenia nauczycieli zorganizowane, na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, przez Wydział Wychowania i Profilaktyki Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Do prowadzenia szkoleń zaproszeni zostali eksperci z dwóch ośrodków akademickich: Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie i Uniwersytetu w Białymstoku. Wśród prelegentów były również przedstawicielki Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

W dniach 27–28 kwietnia, 9–10 maja oraz 18-19 maja 2017 r. odbyły się szkolenia pt. „Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły i placówki”, w których wzięło udział

¹ Rozp. MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r., Poz. 356).

ogółem **111 nauczycieli-konsultantów i doradców metodycznych**, z placówek doskonalenia nauczycieli wskazanych przez kuratorów oświaty. Uczestnicy oraz prowadzący szkolenia witani byli przez Wicedyrektorki ORE: na pierwszym była to dr Beata Jancarz-Łanczkowska, na dwóch pozostałych - Marzenna Habib.

Pierwszym punktem programu szkoleń były wystąpienia Pani Joanny Wilewskiej, Dyrektora Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego oraz Pani Krystyny Kiernożek, głównego specjalisty w DWiKI. Panie przedstawiły najważniejsze założenia reformy edukacji w aspekcie zmian dotyczących wychowania i profilaktyki w szkole oraz w placówce oświatowej. wskazały najważniejsze wątki nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego, obejmujące zagadnienia wychowawczo-profilaktyczne, w tym wychowanie dzieci i młodzieży do wartości, bezpieczeństwo, kształtowanie postaw obywatelskich i patriotycznych, edukacja informatyczna oraz edukacja zdrowotna.

Obie Panie podkreśliły znaczenie podstawowych dokumentów, które są wyznacznikami tworzenia programów wychowawczo-profilaktycznych: Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konwencji o prawach dziecka, ustawy *Prawo oświatowe*.

Wykład wprowadzający na temat istoty programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły i placówki oświatowej wygłosił dr hab. Zbigniew B. Gaś prof. Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Profesor podjął między innymi rozważania na temat różnicy pomiędzy wspomaganie dziecka w rozwoju a wspomaganie rozwoju dziecka oraz programu wychowawczo-profilaktycznego, który ma być niejako przewodnikiem w działaniach wychowawczych, podejmowanych na terenie szkoły. Zwrócił on uwagę na uwzględnienie wyjściowych zasobów szkoły w procesie tworzenia programu wychowawczo-profilaktycznego:

- wiedzy oraz wychowawczych i profilaktycznych kompetencji nauczycieli,
- doświadczenia w opracowywaniu programu wychowania oraz profilaktyki,
- doświadczenia w działaniach ewaluacyjnych,
- angażowania rodziców,
- współpracy ze środowiskiem lokalnym,
- współpracy z instytucjami i organizacjami wspierającymi działania wychowawcze i profilaktyczne,
- krytycznego podejścia do przyjmowanych w szkole rozwiązań w zakresie wychowania i profilaktyki.

Profesor Gaś przedstawił rolę diagnozy środowiska szkolnego na potrzeby programu wychowawczo-profilaktycznego, podkreślając jej istotę - powinna być przemyślanym, zaplanowanym, systematycznym działaniem w środowisku szkolnym. Powinna dotyczyć wszystkich tworzących je osób, ma prowadzić do opracowania własnego systemu gromadzenia i opracowywania informacji wartościujących działania szkoły. Zaprezentował założenia dotyczące wychowania realizowanego w placówce oświatowej oraz procedurę opracowania programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły. Prelegent omówił kwestię badań ewaluacyjnych, przypominając, że ewaluacja jest działaniem systemowym. Zwrócił również uwagę na cykliczny charakter działań w obszarze budowania programu wychowawczo-profilaktycznego oraz podkreślił, że w wychowaniu potrzebna jest ewolucja, a nie rewolucja.

Drugiego dnia szkolenia prof. zw. dr hab. Marek Konopczyński (Uniwersytet w Białymstoku) przedstawił założenia dotyczące wychowania w szkole. Poruszył tematy dotyczące szkoły jako instytucji wychowującej, akcentując, że wychowanie to proces indywidualny i osobowy- wychowują ludzie, a nie instytucja., lekcji wychowawczych (proces wychowawczy jest permanentny i całościowy, istotne jest budowanie postaw: solidarności, pomocniczości, otwartości; aktywny udział uczniów w tworzeniu programu wychowawczego) oraz nauczyciela wychowawcy (wychowawca to przewodnik po świecie wartości, wskazuje kierunki rozwoju osobowego). W swoim wykładzie zaznaczył, że rola szkoły zmienia się z ekskluzyjnej na inkluzyjną, włączającą, a przyszłością jest jej rola uspołeczniająca. Zmiana filozofii współczesnej szkoły oznacza kreowanie sylwetki osobowej i społecznej młodego człowieka – dobrego, przyzwoitego. Wiedza jest wtórna wobec idei wychowania, ma wspierać rozwój człowieka i jego osobowość.

Szkolenia prowadzone były metodą wykładowo-warsztatową, dlatego kolejnym elementem programu były warsztaty:

Dr Wiesław Poleszak, adiunkt w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie, poprowadził warsztat dotyczący budowania oraz modyfikacji programu wychowawczo-profilaktycznego. Prelegent podkreślił znaczenie pracy w zespole i podziału zadań, a także rolę wspierania wychowawczych aspiracji rodziców przez szkołę. Wskazał między innymi na znaczenie właściwie sformułowanych celów wychowawczych oraz doboru narzędzi diagnostycznych.

Dr Joanna Borowik i dr Marcin Kolemba z Uniwersytetu w Białymstoku przedstawili treści wychowawczo-profilaktyczne, które są zawarte w podstawach programowych przedmiotów kształcenia ogólnego, kategoryzując je w obszarach: sfery fizycznej (edukacja zdrowotna), psychicznej (bezpieczeństwo, profilaktyka zachowań ryzykownych), społecznej (relacje, kształtowanie postaw społecznych) i aksjologicznej (kultura, normy, wzory zachowań; kształtowanie osobowości, tożsamości). Prowadzący warsztaty podkreślili rolę nauczyciela jako osoby otwartej na dialog, korzystającej z metod wspierających budowanie relacji z uczniem. Każdy z prezentowanych obszarów daje szansę na określone działania podjęte w pracy z uczniami. Szkoła powinna wspierać rozwijanie kompetencji społecznych. Zwracano także uwagę na znaczenie ewaluacji - roces zbierania istotnych informacji, refleksja nad jakością prowadzonych działań zgodnie z przyjętymi wartościami, poszukiwanie sposobów doskonalenia prowadzonych działań to podstawa działań wychowawczo-profilaktycznych.

Podczas szkolenia Pani Dorota Macander – kierownik Wydziału Wychowania i Profilaktyki ORE zapoznała uczestników z rekomendowanymi działaniami w obszarze profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży oraz przypomniała rolę placówek doskonalenia nauczycieli (ich zadanie) w związku ze reformą oświaty i zmianami w szkołach i placówkach w aspekcie opracowywania programu wychowawczo-profilaktycznego. Omówiła również materiały edukacyjne – szkoleniowe i publikacje, artykuły ORE, które mogą być wykorzystane przez uczestników podczas prowadzonych przez nich szkoleń dla rad pedagogicznych czy szkolnych specjalistów do 15 września 2017r.

Szkolenia odbyły się w Centrum Szkoleniowym ORE w Sulejówku.

Reasumując, podczas zajęć uczestnikom przedstawione zostały najważniejsze kierunki zmian w zakresie wychowania i profilaktyki obowiązujące od roku szkolnego 2017/2018:

- podkreślenie, że „wychowanie to **wspieranie dziecka w rozwoju** ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej, które powinno być wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży” ([art. 1 pkt 3 ustawy Prawo oświatowe Dz.U. z 2017 r. poz. 59](#));

- wzmocnienie **wychowawczej funkcji szkoły** poprzez szersze uwzględnienie zadań wychowawczo-profilaktycznych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej ([Dz.U. z 2017 r. poz. 356](#));
- **połączenie szkolnego programu wychowawczego i programu profilaktyki** w jeden dokument zawierający treści i działania o charakterze wychowawczym i profilaktycznym;
- uwzględnienie wniosków z przeprowadzonej **diagnozy potrzeb** wychowawczych i środowiskowych danej społeczności szkolnej w **programie wychowawczo-profilaktycznym**.

Uczestnicy szkoleń zostali wyposażeni w następujące materiały edukacyjne:

A zapisane na płycie CD pdf-y:

1. „Wychowanie i profilaktyka w szkole” - materiały szkoleniowe, red. D. Macander , M. Talar
2. Opracowujemy i ewaluujemy „Program wychowawczo-profilaktyczny szkoły”, Zbigniew B. Gaś, Wiesław Poleszak
3. Prezentacja: Istota programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły i placówki. Od wychowania do profilaktyki w działaniach szkolnych, Prof. dr hab. Zbigniew Bronisław Gaś
4. Prezentacja: Zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły i placówki. Mity wychowującej szkoły, Prof. dr hab. Marek Jerzy Konopczyński
5. Prezentacja: Wychowanie i profilaktyka w szkole i placówce, red. M. Talar

B. publikacje książkowe:

1. „Rekomendowane programy profilaktyki uzależnień” , Fundacja PRAESTERNO.
2. „Wspomaganie szkół w zakresie interwencji kryzysowej. Poradnik”, Sandra Żyża, Katarzyna Ciszewska.
3. „Dzieci w świecie gier komputerowych. Poradnik dla rodziców i nie tylko”, Anna Borkowska.
4. „Młodzież jakiej nie znacie – wzory osobowe godne naśladowania”, red. prof. Krystyna Chałas.
5. „Agresja i przemoc w szkole. czyli co powinniśmy wiedzieć, by skutecznie działać”, Ewa Czerniewska-Koruba.
6. „Jak kochać i wymagać. Poradnik dla rodziców”, Joanna Sakowska.
7. „Zapobieganie samobójstwom dzieci i młodzieży. Poradnik dla pracowników szkół i placówek oświatowych oraz rodziców”, Joanna Szymańska.
8. „Wspólne drugie śniadanie w szkole”, Barbara Woynarowska, Anna Oblacińska.
9. „Wspieranie dziecka z nadwagą i otyłością w społeczności szkolnej”, red. Anna Oblacińska.
10. „Zagrożona młodzież”, Ellen Hawley McWhirter, J. Jeffries McWhirter, Anna M. McWhirter.
11. „Vademecum skutecznej profilaktyki problemów dzieci i młodzieży. Przewodnik dla samorządowców i praktyków oparty na wynikach badań naukowych”, red. dr Szymon Grzelak.
12. Miesięcznik „Remedium” NR 1-4 2017.

oraz ulotki:

- Ulotka Szkolna Interwencja Profilaktyczna, ORE.
- Ulotka Unplugged, ORE.

Na platformie internetowej ORE został utworzony folder, do którego uczestnicy szkoleń otrzymali link i mogą pobrać materiały edukacyjne, zawarte na płycie CD oraz dodatkowe, uzupełnione przez Wydział Wychowania i Profilaktyki ORE, np. aktualnie obowiązujące akty prawne dotyczące wychowania i profilaktyki w szkole i placówce,

zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły i placówki, prezentacje multimedialne z warsztatów, wykaz materiałów z problematyki wychowania i profilaktyki, dostępnych na różnych stronach Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Wszyscy zainteresowani tematyką edukacji zdrowotnej, wychowania i profilaktyki zachowań problemowych/ryzykownych oraz programem wychowawczo profilaktycznym mogą również skorzystać z opracowanych materiałów szkoleniowych i edukacyjnych, ponieważ na podstronie Wydziału Wychowania i Profilaktyki zamieszczone zostały publikacje, artykuły, scenariusze do pobrania.

W miarę opracowywania kolejnych publikacji, zostaną one sukcesywnie udostępniane odbiorcom.

Program szkolenia
dla nauczycieli konsultantów i doradców metodycznych
PROGRAM WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY SZKOŁY I PLACÓWKI

Sulejówek

27-28 kwietnia 2017; 9-10 maja 2017; 18-19 maja 2017

Pierwszy dzień:

<i>Godzina</i>	<i>Temat sesji</i>	<i>Prowadzenie</i>
11:00 – 12:00	Rejestracja uczestników	Recepcja ORE
12:00 – 12:30	Obiad	
12:30 – 13:00	Podstawy prawne działań wychowawczych i profilaktycznych w szkole i placówce. Zmiany dotyczących wychowania i profilaktyki w szkole wynikające z przepisów nowej ustawy z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59).	Przedstawiciel MEN/ ORE
13:00 – 13:45	Istota programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły i placówki. Od wychowania do profilaktyki w działaniach szkolnych. (wykład)	prof. zw. dr hab. Zbigniew Gaś (Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie)
13.45 -15.15	Diagnoza potrzeb rozwojowych i zagrożeń. Czynniki chroniące i czynniki ryzyka. Tworzenie narzędzi diagnozy pracy szkoły w obszarach wychowania i profilaktyki oraz ich zastosowanie w badaniach diagnostycznych nauczycieli, uczniów i ich rodziców. (warsztat)	prof.zw. dr hab. Zbigniew Gaś (Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie)
15:15 – 15:30	Kawa	
15:30 – 17:30	Budowanie programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły i placówki. (warsztat)	dr Wiesław Poleszak (Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie)
17:30 – 19:30	Modyfikacja programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły na podstawie oceny skuteczności dotychczasowych działań. (warsztat)	dr Wiesław Poleszak (Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie)
19:30	Kolacja	

Drugi dzień:

<i>Godzina</i>	<i>Temat sesji</i>	<i>Prowadzenie</i>
8:00 – 8:30	<i>Śniadanie</i>	<i>prof.zw. dr hab. Marek Konopczyński</i>
8:30 – 9:00	<i>Zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły i placówki. (wykład)</i>	Wydział Pedagogiki i Psychologii (Uniwersytet w Białymstoku) <i>dr Joanna Borowik</i>
9:00 – 10:00	<i>Treści i formy działań wychowawczo-profilaktycznych szkoły i placówki.</i>	Wydział Pedagogiki i Psychologii (Uniwersytet w Białymstoku)
10:00 – 10:15	<i>Kawa</i>	
10:15 – 11:00	<i>Rola PDN we wdrażaniu zmian w szkołach i placówkach, odnośnie opracowywania programu wychowawczo-profilaktycznego i zadań wychowawczo-profilaktycznych szkoły i placówki. Skuteczne działania wychowawczo-profilaktyczne – rekomendowane programy profilaktyczne.</i>	<i>Dorota Macander</i> Wydział Wychowania i Profilaktyki ORE <i>dr Marcin Kolemba</i>
11:00 – 12:30	<i>Ewaluacja osiągnięcia celów i procesu realizacji działań wychowawczych i profilaktycznych. (warsztat)</i>	Wydział Pedagogiki i Psychologii (Uniwersytet w Białymstoku) <i>Dorota Macander</i>
12:30 – 13:00	<i>Podsumowanie szkolenia – informacja o materiałach edukacyjnych</i>	Wydział Wychowania i Profilaktyki ORE